

+ PARATGES CASTELLÓ

SANT MIQUEL
VILAFAMÉS

Protegits per tradició

El mapa del tresor.....

Des de Vilafamés busca la carretera CV-160 a Sant Joan de Moró i a 3,5 km., a l'esquerra, veuràs el senyal que indica l'entrada de la pista forestal que puja a l'ermita de Sant Miquel entre camps d'ametlers abandonats.

Has arribat a un Espai Protegit. Sigues protagonista de la seua conservació

Descobrir una xicoteta meravella.....

A l'arribar a l'esplanada davant **l'ermita**, la primera cosa que notes és com impressiona, com és de gran el propi edifici i com és de bell aquest racó de muntanya replet de vegetació on està ubicada.

Enfront de l'edifici, els **antics bancals**, que treballaven els **ermitans** que allí vivien, descendeixen la muntanya, cada vegada més colonitzats per les espècies silvestres. Si recorres la contornada descobriràs el **bosc de pi blanc** davall el qual creixen **llentiscles, alborços i ruscus**.

Amb un poc de sort sorprendràs el cant d'un **pit-roig**, el tamborineig característic del **picapins** o els passos precipitats d'una **rabosa**. Potser també et sentes observat per una **geneta**.

La garrofera, un cultiu del passat?

Sant Miquel es vestia i segueix vestint-se de gala per a rebre dues **festivitats** a l'any. La primera, **Sant Miquel Arcàngel**, és el quart diumenge de Quaresma i congrega participants també d'altres localitats veïnes. Quan arriba la romeria s'hi reparteix una **fogasseta** per a recuperar forces i se celebra la missa. Els actes continuen amb la tornada al poble i la realització de la **processó de les Creus** junt amb moltes altres devocions.

El 29 de setembre, coincidint amb el final de la verema, té lloc en el paratge la festa de **Sant Miquel de Veremes**.

Acosta't al paratge. Deixa que t'aculla, que et bressole el seu silenci, que t'ompliga d'energia. Passeja i sent. Veritat que pareix que ací no poguera passar-te res roïn?

La rabosa està molt lligada a la vida rural

Gaudir del natural.....

A aquest paratge pots arribar amb cotxe, però prova a fer-ho caminant pels camins de la serra des de Vilafamés. És un agradable **passeig** d'un parell d'hores d'anada i altres tantes de tornada.

Si no disposes de tant de temps, o de tan-tes forces, el paratge t'ofereix la possibilitat de donar curts passejos per la contornada de l'ermita en direcció a la **Font de Baix**. També pots invertir un poc més de dues hores a anar i tornar al **Tossal del Mollet**.

De totes maneres, tant la vegetació com el paisatge en si faran que valga la pena posar-se en marxa.

Les sendes que travessen les muntanyes de Vilafamés i les poblacions contigües són molt utilitzades també per les persones aficionades a la **bicicleta de muntanya**.

En tot cas, tant si la teua intenció a l'anar al paratge és fer esport com senzillament desconnectar, no pots oblidar-te de fer una volta al voltant de **l'ermita** per a admirar la seua construcció, que data de 1640, i aguitar els **antics bancals** per a imaginar com vivien i treballaven allí els ermitans fins fa a penes cinc dècades.

La vida autosuficient de l'ermitana

Això era que.....

L'ermita de sant Miquel és la raó de ser del paratge. Gràcies a ella i a la devoció de tot un poble s'ha conservat l'entorn natural. En el segle XVII, **Pere Albella**, un veí de Vilafamés, va deixar en el seu testament tot el que era necessari perquè es bastira i fóra dedicada a **Sant Miquel Arcàngel**, patró del poble.

Formant part d'un mateix edifici, es va construir també una **casa-hostatgeria** per a acollir els pelegrins, però també perquè visquera una família que poguera cuidar d'ella. Per a això es va proveir d'una zona de cultiu i de corrals amb què subsistir.

L'última **família d'ermitans** va deixar el lloc fa no més de cinc dècades, així que encara te'ls pots imaginar allí. Les dones feien punt de ganxo en el porxe, al sol, en els descansos

del treball en el camp i entre tots cuidaven dels bancals i dels animals.

Aquestos murs contenen també com havien de protegir les gallines de les raboses i com era fàcil també veure algun gat salvatge. I les estratagemes per a caçar tords amb lloses.

En l'ermita tenien inclús un forn, i dels bancals arplegaven peres i magranes a més dels productes de l'horta.

L'ermita i el seu entorn ara llueixen així de bonics gràcies a l'afecte del poble, però en especial de **l'Associació Cultural Amics de l'Ermite**, que la va treure de l'abandó anys arrere i segueix preocupant-se per la seua conservació.

L'ermita de Sant Miquel s'amaga en un entorn privilegiat

Sabors: terra i tradició.....

Vilafamés ja era conegut per la seua gran producció **d'oli** i **vi** en els temps de Cavanilles, qui va escriure "se han multiplicado los viñedos á tal punto que se cogen 30000 cántaros de vino: los olivos aunque casi abandonados y sin cultivo producen 30000 arrobas de aceite."

En 1880 es van contar 110 almàsseres a tot el terme municipal, que llavors incloïa també Sant Joan de Moró i la Vall d'Alba. Encara que l'olivera manté la seua importància, amb exemplars mil·lenaris, la vinya va anar perdent força. El **blat**, les **garroferes**, els **ametlers** i les **figues** completaven la part més important de les collites.

Tradicional olla de Vilafamés

La fogasseta acompanya els pelegrins

Amb les figues seques, per exemple, es continuen fent uns deliciosos **bunyols**, coneguts com **figues albardaes**, que es poden assaborir, junt amb la resta de productes típics de Vilafamés, inclosos els seus vins, en les **Jornades Gastronòmiques** que organitzen a principis de desembre.

Ningú pot anar-se'n de Vilafamés sense tastar la seua deliciosa **olla** amb potes de porc, embotit, cigrons, creïlles, cardet... I sense provar els **ametllats** o els **pastissos de moniato**. Aquestos últims són tan energètics que durant el pelegrinatge a Sant Miquel, junt amb la pedra de Santa Anna, els reparteixen amb vi a tots els assistents perquè aguanten l'esforç fins al repartiment de la **fogasseta** ja a l'ermita.

Més enllà del paratge.....

Vilafamés està declarat com un dels **Pueblos más Bonitos de España**. Pots començar per visitar el seu **castell**, construït pels àrabs.

Perd-te pels seus carrerons. Aniràs a parar, quasi sense adonar-te, enfront de **l'església de l'Assumpció**, de finals del segle XVI, o a la medieval **església de la Sang** els retaules de la qual no et pots perdre.

És imprescindible visitar el seu famós **Museu d'Art Contemporani**. Aquest museu, va crear des de la seua fundació en 1970, una simbiosi amb el poble, perquè molts artistes van comprar i van restaurar cases en el nucli antic. Està situat al **Palau del Batlle**, d'estil gòtic.

Molt rellevants són els seus jaciments arqueològics i les seues pintures rupestres. En la cova del **Tossal de la Font** es van trobar restes de neanderthal. En **l'Abric del Castell** es troba un conjunt de pintures rupestres d'estil esquemàtic declarat **Patrimoni de la Humanitat**.

tat i la **Cova Matutano** va ser habitada al final del paleolític superior.

L'1 de maig, et trobaràs amb una **recreació de la vida de la localitat en 1900**, amb la seua gent vestida segons aquella època i dedicada a les labors i tradicions d'antany. No t'ho pots perdre!

Vilafamés, artístic des dels seus orígens

Saps quin xicotet pardal és la imatge d'aquest espai natural?

AGRAÏMENTS

A Manuel Marzá Monfort per regalar-nos els seus records i el seu saber

A Pilar Suller Renau per relatar-nos la seua infància vivint junt amb l'ermita

A Pilarin Trilles per contar-nos com van viure els últims ermitans

A Moisès Porcar i Tomás Palau per la seua gran labor cuidant del patrimoni i per les seues ganes de mostrar-nos-ho

Ajuntament de
Vilafamés

INTERPRETA NATURA

DL CS 637-2017

I, per si vols saber més sobre Vilafamés

Ajuntament: 964 329 001

Oficina de turisme: 964 329 970

www.vilafames.es

www.turismodecastellon.com

